

deixant-hi el record de les seves genialitats i d'una amistat efímera. El senyor Llansó, que més que botànic era un botanòfil, obrí un solc tan lleu en l'història de la ciència que avui el seu nom, àdhuc per els especialistes, és matèria d'erudició. Però si en l'ordre científic no era una notabilitat, era, en canvi, un devot apassionat de les herbes i un propagandista de les llurs excel·lències, fins al punt de que en l'exercici de la seva professió de metge havia arribat a circumscriure quasi exclusivament la seva farmacopea a la matèria mèdica vegetal.

Durava encara el record d'aquell home, que sabia fer amables les herbes, quan el tracte amb altres amics de les plantes avivà les meves simpaties per la branca més bella i més poètica de les ciències naturals.

I així va néixer aquella ombra de vocació.

No pretenia jo invadir el camp vastíssim de la fitografia: aspirava sols al paper de l'iniciat que a estones vagatives esflora les seves voreres i presta de tant en tant el seu concurs a la labor metòdica dels mestres. Però aquell projecte, que se m'oferia com un derivatiu als meus hàbits sedentaris, trobà en ells l'única barrera infranquejable, i no sentint-me amb forces per donar a la botànica tot lo que exigia de mi, vaig renunciar a servir-la.

No havia pres encara aquest determini, quan les circumstàncies me portaren com de la mà a visitar l'eminent botànic don Estanislau Vayreda. Per un amic seu, que ho era també meu, tenia ell notícia dels meus propòsits, i tal volta per això m'acullí no sols amb la correcció que li era pròpia, sino també amb mostres inequívokes de cordialitat.

Feia ja molts anys que coneixia en Vayreda i creia tenir-ne una idea exacta; però des del moment en que la conversa girà sobre ciència m'aparegué com un home distint. Don Estanislau tenia fama, no mal guanyada, d'eixut de paraules; però parlant-li de botànica havia ferit la feia sonora i les frases brollaven com per encant.

No havent pres notes, fóra impossible, retreure ací tot el curs d'aquella sentada; però encara em sembla que veig davant meu la noble figura d'aquell home de barba blanca i ulls fonsos i meditatis. I recordo com anava parlant poc a poc, amb una veu que semblava a voltes premiosa, i com la seva faç austera s'animava per moments i de tant en tant li aletejava un somriure indefinible. Perquè hi ha somriure i somriure, com diu Molière, i el somriure que l'entusiasme íntim posa en el rostre taciturn de l'home de ciència és dels que rarament s'obliden.

He parlat de conversa, i potser no sigui aquesta la paraula justa. El diàleg s'establí, és cert, i fou animat i càlid; però la paraula del mestre el dominà aviat de tal manera, que bé puc dir que vaig escoltar una conferència.

Després de les frases de rigor i d'un d'aquells preliminars en que la conversa sembla vacil·lar abans d'orientar-se, don Estanislau em donà alguns consells pràctics per a herboritzar fructuosament i m'explicà els mètodes en us per a la conservació de les plantes recollides; recordant a propòsit d'això, la seva assistència a una reunió de naturalistes en la qual s'estudiaren els medis de conservar l'herbari d'en Costa. Seguidament va treure un volum del que ell havia format, i me l'ensenyà detingudament, il·lustrant amb comentaris l'exhibició dels exemplars més notables. Al mostrar-me un d'ells, sorgí el tema de la fossilització de les plantes, i el savi botànic, a una senzilla indicació meua, desenrotllà una veritable lliçó de paleontologia vegetal.

En el curs de la sentada vingué a colació el nom de don Miguel Colmeiro, qui fruïa aleshores de gran predicament; i en Vayreda sense desconèixer els mèrits del famós botànic galaic, parlà somrient de la seva labor fitogràfica i el retratà amb una sola pinzellada: don Miguel Colmeiro era un botànic d'oficina!

Quan després d'admirar aquell herbari que estofjava tants milers d'espècies, vaig ponderar la magnitud de la seva obra, en Vayreda va parlar-me del futur destí de la seva col·lecció amb paraules que denotaven un cert regust de tristesa. I és natural. Per ineludible que fos, l'idea de separar-se d'aquelles plantes reunides amb tants afans i servades amb tanta cura, l'havia d'impressionar fonament. Ell podia fixar el seu destí inicial, però amb el transcurs del temps, en quines mans caurien? Però hi havia més. En Vayreda era una ànima delicada, i apart la sort que pogués córrer el seu herbari, el punyia un altre temor i així va manifestar-m'ho. Ell, que era un catòlic de fermes conviccions i de vida exemplaríssima, veia amb tristesa que l'impietat prenia les ciències naturals com una arma contra l'Església, i no hauria volgut que aquella col·lecció hagués pogut ser utilitzada per ningú amb fins contraris al dogma. Apreció nobilíssima i en perfecta consonància amb el lema que va inscriure en el seu magnífic herbari i que fou la norma de la seva vida científica: *Ad maiorem Dei gloriam, scientiarumque splendorem.*

Havien passat hores i el mestre no es cansava d'explicar, ni jo d'escoltar-lo; però la tarda setena de primavera s'extingia suaument i la llum rosada del crepuscle senyalava l'instant de la despedida.

Vaig deixar aquella casa combatut per afectes ben diversos, però poc després la meua determinació estava presa. Jo seria un admirador més d'en Vayreda, però no seria ja el seu deixeble. Després d'haver sentit aquell home, que feu de la ciència un sacerdocí, consagrar a la botànica uns lleures de *dilettante* m'hauria semblat una profanació.

JOSEP M.ª GARGANTA